

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

DECRETUM illud Raimundi Comitis Tolofani, cujus meminit illustrissimus Archiepiscopus in initio hujus capituli, editum jamdudum fuit, ut ipse adnotavit, à clarissimo viro Gulielmo Catello in historia Comitum Tolosanorum. Verùm tam gravibus mendis laborat hæc editio ut res isthæc silentio transmitti prorsus non debeat. Certè in eo capite graviter peccatum est, quòd inter provincias quibus immunitas conceditur, omissa est Auscitana, ac præterea clausula illa secundum statuta canonum & plenissimam libertatem, quæ tamen extat in regesto Innocentij tertij. Præterea omissa sunt in editione Catelli nomina Episcoporum præsentium, quæ tamen habentur in eodem regesto. Hujus autem immunitatis concedendæ occasio hæc fuit.

Raimundus Comes Tolofanus, nomine hæreseos Albigenisimæ valde suspectus, excommunicatus ob hoc fuerat à Summo Pontifice. Vnde multa damna ei irrogata sunt. Dein pacem desiderans cum Romana Ecclesia facere, apud fanum sancti Ægidij in prima Natbonensi tractatu habito cum Milone apostolice sedis Legato, gratiæ Summi Pontificis restitutus est, & absolutus ab excommunicatione. Sed inter condiciones pacis, hæc quoque præscripta est Comiti, ut libertatem Ecclesiarum restitueret. Extant enim in eodem regesto Mandata post absolutio- nem, in quibus Milo ait inter cetera: Item præcipio ut Ecclesias & domos religiosas in libertate plenaria conferres; videlicet quòd in eis alberguarias, procuraciones, vel exactiones quasvis nullatenus exigas vel percipias. Et defunctis earum Episcopis vel earum rectoribus, ipsas nullo modo spoliés; nec administrationi earum seu custodia, occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, te immisceas; sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus referentur. Electioni etiam Episcopi vel alterius rectoris Ecclesia faciende per te vel per quamcumque personam nullatenus te admisceas; nec aliquam violentiam facias, vel impedimentum aliquod prestes, quò minus electio liberè & canonicè celebretur &c. Tum post nonnulla sequitur.

HÆC EST INDULGENTIA. Ego Raimundus Dei gratia Dux Narbone, Comes Tolose, & Marchio Provincia, pro anima mee remedio & progenitorum meorum, omnibus Ecclesiis & domibus religiosis provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonensis, Auxitanensis, Burdegalensis, & Bituricensis immunitatem secundum statuta canonum & plenissimam libertatem concedo. Ita videlicet quòd albergarias, procuraciones, vel exactiones quasvis, seu tallias, nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, & requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coercere. Defunctis etiam earum Episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo; nec administrationi earum seu custodia, occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, me nullatenus immiscebo; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus referentur. Electioni autem Episcopi vel alterius rectoris Ecclesia faciende per me

Tom. II.

vel per quamcumque personam me nullatenus immiscebo; nec aliquam violentiam faciam, vel impedimentum prestabo, quò minus electio canonicè ac liberè celebretur. Præterea possessiones omnes & jura Ecclesiarum, si qua iniuste detineo, eis restituo pleno jure. Promitto insuper quòd omnia jura Ecclesiarum & domorum religiosarum, sicut decet catholicum Principem, in præfatis provinciis totis viribus protegam & defendam. Si quis autem contra præfatum immunitatem & libertatem à me in aliam Ecclesiam & aliis domibus religiosis venire præsumserit, ipsum pro posse meo viriliter coercere. Istam autem concessionem & promissionem feci apud sanctum Ægidium anno pontificatus Domini Innocentij Pape tertij duodecimo, xlii. Kal. Julij, ad mandatum & exhortationem Magistri Milonis Domini Pape Notarij apostolice sedis Legati, presentibus Domino M. Archiepiscopo *, cum Episcopis infra scriptis, videlicet Marsiliensi, Avinionensi, Cavellicensi, Carpentoricensi, Vasionensi, Tricastrensi, & Nemausensi, & Agathensi, & Magalonsensi, Lodovensi, Tolosano, Buerensi, & Domino Archiepiscopo Aquisensi, & Episcopo Avaricensi, & Vivariensi, & Vicensi.

CAPVT XXVII.

Synopsis.

I. Reges Francia nunquam contenderunt jus Regalie porrigi debere ad provinciam Burdegalensem. Si jus illud illic in usum fuisset, pertinisset ad Duces Aquitania. Probatur ex arresto quodam Parliamenti Parisiensis in causa Ecclesie Burdegalensis.

II. Privilegia Ecclesie Burdegalensis indulta, quorum mentio est in hoc arresto, alia non sunt quàm ea quæ à Ludovico sexto & septimo Regibus provincia Burdegalensi concessa sunt. Ex quibus eruditissimi viri falsò collegerunt exemptionem Regalia huic provincia indultam fuisse ab Regibus illis.

III. Nam ex us tantum sequitur usum Regalia non esse introducendum in futurum in provinciam Burdegalensem. Sed non remittitur id jus; quòd nondum bene receptum erat. Præterea, irrepere illud non potuit in Aquitania, ob statuta Conciliorum Pictaviensium.

IV. Privilegium itaque Ludovici Regis obstat ne titulo Regalia introduci possit in eam provinciam consuetudo occupandi reditus Ecclesiarum vacantium aut collationes Præbendarum. Rex Philippus Pulcher Ecclesie Pictaviensi restitui jussit reditus ex bonis illius Ecclesie collectos sede vacante.

V. Dubitandum non est quin provincia quoque Auscitana isdem privilegiis gauderet quibus Burdegalensis.

ADDITIO. Libertas provincia Burdegalensis confirmata est à Pontificibus Romanis; ut patet ex literis Eugenij tertij & Anastasij quartij, quæ nunc primum edantur. Libertas canonica reddita est provincia Auscitana à Raimundo Comite Tolosano. Rex tamen Angliæ Eduardus contendebat ad se pertinere usumfructum bonorum episcopaliū dioceseos Aquisensis, sede vacante. Sed Capitulum repugnabat, asserens id tenari adversus libertatem ecclesiasticam. Ob quòd appellavit Regem Francorum.

LLI ij

I. **A**QUITANIÆ nunc tractanda causa est: circa quam duo quædam constituere possumus, quæ verissima sunt citra omnem controversiam. Primum, Reges Franciæ nunquam contendisse jus Regaliæ porrigi ad eam provinciam. Secundum, si jus illud in usu illic fuisset, ad Duces Aquitaniæ pertinere debuisset. Probari illud abundè potest ex arresto Parlamenti Parisiensis lato anno MCCLXXVII. in quo memorantur literæ quædam Regis Angliæ, qui professus fuerat non posse se uti jure Regaliæ in Ecclesia Burdegalensi, id est, ad se non pertinere usumfructum reddituum Ecclesiæ Burdegalensis interim dum sedes vacat. Earum præterea literarum vis firmata est declaratione facta à procuratoribus illius Regis, qui publicè professi sunt nolle Regem venire contra illas literas. Regis Angliæ declaratio eò majoris momenti est ad asserendam immunitatem canonicam provinciæ Burdegalensis, quòd jure illo Regalium in regno Angliæ uteretur, ut suprâ probavimus ex scripto Alexandri III. & patet etiam ex consuetudinibus Clarendonæ apud Matthæum Parisium: *Cum vacaverit vel archiepiscopatus vel episcopatus vel abbatia vel prioratus in dominio Regis, esse debet in manu ipsius; & inde percipiet omnes redditus & exitus, sicut dominicos redditus suos. Visis itaque literis Eduardi, & audita declaratione procuratorum ejus, visisque privilegiis Ecclesiæ Burdegalensis, pronuntiatum fuit custodiam bonorum ecclesiasticorum pertinere ad Capitulum, sede Burdegalensi vacante. Hæc sunt verba arresti: Notum facimus quòd sede Burdegalensi vacante, & archiepiscopalibus bonis captis in manu nostra, pro contentione quæ erat inter dilectum consanguineum & fidelem nostrum Regem Angliæ illustrem ex una parte & Capitulum Burdegalense ex altera, super eo quòd dictus Rex dicebat se habere Regalia in eisdem, procuratore dicti Capituli hoc negante, & è contrario pro dicto Capitulo proponente custodiam dictorum bonorum dicta sede vacante ad dictum Capitulum pertinere, & in ipso judicio exhibente quandam literam dicti Regis Angliæ & patris sui, per quam apparebat quòd dictus Rex Regalia non habebat ibidem, tandem hujusmodi negotio in nostra Curia pendente, procuratores dicti Regis Angliæ super dicta litera consulere voluerunt ipsum Regem; qui per procuratores suos Curie nostræ significavit quòd contra dictam literam venire non volebat. Visis quibusdam privilegiis Ecclesiæ Burdegalensis, pronuntiatum fuit per Curie nostræ judicium custodiam bonorum archiepiscopalium, sede Burdegalensi vacante, ad dictum Capitulum pertinere.*

II. Privilegia Ecclesiæ Burdegalensis, quorum in hoc arresto facta mentio est, intelligenda sunt de literis Ludovici Crassi Regis, ejusque filij Ludovici junioris, datis in gratiam Episcoporum & Abbatum provinciæ Burdegalensis, ex quibus collegerunt Chopin & Pasquier exemptionem Regaliæ indultam esse huic provinciæ ab Regibus illis. Extant autem privilegia illa in regestis Parlamenti Parisiensis itémque in regestis camerae Computorum sub titulo *De remissione Regaliæ Burdegalensis Ecclesiæ*. At ego contendo nequaquam heic agi de Regalia: quæ nondum introducta erat avo illorum Regum, neque quoad usumfructum reddituum, neque quoad collationem Præbendarum. Vnde factum ut in eis literis nulla mentio eorum facta sit, ususfructus nimirum, neque collationis Præbendarum. Hæc enim omnino sunt verba privilegij à Ludovico Grosso concessi: *Eapropter petitionibus vestris, communicato prius Episcoporum, Abbatum, & procerum nostrorum consilio, assentiente Ludovico filio nostro jam in Regem sublimato, duximus annuendum, & in sede Burdegalensi & in predictis episcopalibus sedibus & abbatibus ejusdem provinciæ, que defuncto illustri Aquitanorum Duce Comite Pictaviensi Guillelmo per filiam ipsius Alienoram jam dudum filio nostro Ludovico sorte matrimonij cedit, in Episcoporum & Abbatum suorum electionibus canonicam omnino concedimus libertatem, absque hominij, juramenti, seu fidei per manum data obligatione. Porro decedentis Archiepiscopi & suffraganeorum ipsius Episcoporum sive Abbatum decedentium res universas successorum usibus regia auctoritate servari volumus & concedendo precipimus illas. Hoc quoque adjicientes, ut omnes Ecclesiæ infra denominatam provinciam constitutæ prædia, possessiones, & universa ad ipsas jure pertinentia secundum privilegia, justitias, & bonas consuetudines suas habeant & possideant illibata. Quinimo Ecclesiis ipsis universis & earum ministris, cum possessionibus suis, canonicam in omnibus concedimus libertatem.*

III. Fateor equidem ex eo privilegio sequi usum Regaliæ non esse introducendum in futurum in provinciam Burdegalensem. Veruntamen contendo eo non remitti eum usum. Neque sanè id fieri potuit, cum ea lex nondum bene recepta esset in regno. Multò minùs probabile est in Aquitania valuisse, ubi pietas Guilielmi Ducis ac nuptera Conciliorum Pictaviensium edicta obstiterant ne consuetudo illa irreperet. Nam anno millesimo centesimo synodus Pictaviensis à Paschali secundo Papa cum consensu Guilielmi Aquitaniæ Ducis coacta prohi-

buerat ne quis Episcoporum, Abbatum, aliúve è clero donum episcopatus aut abbatia à Rege, Comite, aut quovis laico accipiat. Si verò laici per vim retinere tentarent, eos synodus excommunicat, & Ecclesias supponit interdicto. Hæc sunt verba canonis primi: *Decrevit sancta synodus ut nullus Episcopus, Abbas, Presbyter, vel qualibet persona de clero accipiat de manu Regis vel Comitum vel cujuslibet laice persona donum episcopatus, abbatis, vel Ecclesie.* Infra: *Si verò laici, canonici decretis resistentes, Ecclesias violenter retinere presumpserint, ipsi excommunicentur.* Non solum autem Comes consensit adimi sibi auctoritate hujus canonis investituram spirituales, sed etiam retentionem Ecclesiarum. Has enim retineri receptum erat citra usumfructum reddituum, donec investitura temporalis concessa fuisset. Aliud dein Concilium in urbe Pictaviensi habitum est à Legatis ejusdem Papæ anno M C I X. in quo prohibitum est ne Clerici laicis præstarent homagium. Verùm ea constitutio non excludit juramentum fidelitatis, ut supra ostensum est in capite XXI. hujus libri. Hæc sunt verba canonis Pictaviensis: *Vt Clerici nunquam alicui laico hominum facere presumant.*

IV. Dubitari ergo non potest quin earum prohibitiones in executionem missæ sint in Aquitania; quæ in Conciliis Romanis decreta, in Conciliis dein Pictaviensibus renovata fuerant præsentem & consentientem Duce Aquitaniæ. Itaque privilegium à Ludovico Grosso ejusque filio Francorum Regibus concessum provinciæ Burdegalensi, quo libertas canonica conceditur provinciæ, & nominatim libertas electionum, quo præterea necessitas homagij remittitur personis ecclesiasticis, & bona Episcoporum mortuorum servantur successoribus, ac patrimonia Ecclesiarum cathedralium & aliarum, cujusunque tandem conditionis illa sint, tota integra conservari jubentur, privilegium inquam illud, ut superiores canones confirmat, ita obstat ne titulo Regaliæ introduci possit in eam provinciam consuetudo occupandi redditus Ecclesiarum vacantium, aut collationes Præbendarum tentari. Sed tamen nequaquam à lege eximit, quæ nondum reperta erat. Regestum Camerae Computorum, in quo provincia Burdegalensis inter eas recensetur quæ Regi non solvunt Regalia, interpretationem recipere posset, si ea unquam per soluta fuissent Duci Aquitaniæ. Sed jam docuimus ex arresto anni M C C L X X V I I. in causâ Ecclesiæ Burdegalensis pronuntiatum fuisse secundum Capitulum adversus Regem An-

glia. Sed quod observatione dignum est in hoc loco, Rex Philippus Pulcher Ecclesiæ Pictaviensi restitui jussit anno M C C C V I. redditus ex bonis illius Ecclesiæ collectos sede vacante; ut constat ex eodem regesto, in quo leguntur hæc verba: *De Pictaviensi computatum fuit anno M C C C V I. Sed Rex per literas totum restitui jussit Episcopo.* Id autem factum est in consequentiam libertatis canonice qua jam inde à temporibus Ducum Aquitaniæ ea Ecclesia fruebatur; tamen Pictaviensis comitatus Anglis ademptus, regni Francorum Coronæ additus fuisset sub sancto Ludovico.

V. Dubitandum non est quin provincia quoque Auscitana, quæ alio nomine Vasconia dicebatur, quæque jam ab anno millesimo trigésimo secundo ad Duces Aquitaniæ pervenerat, iisdem canonibus Pictaviensium Conciliorum teneretur. Vnde sequitur ei quoque provinciæ indulgentiam esse libertatem canonicam à Ducibus Aquitaniæ, & à Ludovico Rege postea confirmatam, non secus ac libertatem provinciæ Burdegalensis. Quapropter nemini mirum videri debet quòd in eodem regesto camerae computorum provincia Auscitana in eodem immunitatis gradu collocata est cum Burdegalensi. Quò fit ut verisimile videatur Reges Angliæ ab ea quoque provincia non exegisse jus Regalium. Atque id eò magis probabile est quòd Reges Franciæ, postquam Aquitania ad corpus regni rediit, Ecclesiis illius provinciæ suam immunitatem conservaverunt.

A D D I T I O

STEPHANI BALUZII.

Dæ libertate provinciæ Burdegalensis, quamquam ea materia diligenter isthoc capite tractata fuerit, nonnulla tamen nobis dicenda incumbunt quæ descriptioni non officient illustissimi Archiepiscopi. Ea libertas, si vetera tempora repetamus, petenda videtur à beneficentia Regum Christianissimorum Ludovici Grossi ejusque filij Ludovici senioris, quorum Præcepta jam edita sunt. At in archivo Ecclesiæ Sarlatensis in Aquitania secunda extant Bullæ Eugenij tertij & Anastasij quarti Pontificum Romanorum, quibus eadem libertas confirmata est ad exemplum Innocentij secundi & Lucij secundi, qui ante Eugenium & Anastasium sederunt, quique ei Regum munificentia vim apostolicæ auctoritatis addiderant. Quoniam verò epistolæ illæ Eugenij & Anastasij nondum, quod sciam, evulgatæ sunt, visum est eas heic opportunissimo loco exhibere ex archivo Ecclesiæ Sarlatensis, ut dixi, descriptas, & mecum humanissimè communicatas ab amicissimo viro Armando Gerardo Canonico Sarlatensi, ecclesiasticæ antiquitatis peritissimo.

Nam quoad provinciam Aucitanam, jam adnotatum est in Additione ad caput x xv i. hujus libri libertatem canonicam ei redditam fuisse à Raimundo Comite Tolosano, non quidem universæ provincie, quæ ad eum non pertinebat, sed in ea illius parte quæ Raimundi imperio parebat. Rex tamen Angliæ Eduardus, qui Aquitaniæ quoque Dux erat, contendeat anno MCC LXXV. ad se pertinere usumfructum bonorum episcopaliū diæceseos Aquensis, sede vacante. Capitulum verò Aquense jus suum retinere conabatur; vimque ministrorum regionum repellere tentabat, asserendo id fieri contra libertatem ecclesiasticam. Verùm cum nihil promovere potuisset, jamque per triennium Ecclesia Aquensis ex ea occasione vacaret, Capitulum appellavit Regem Franciæ; quemadmodum supra usurpatum in simili causa vidimus à Capitulo Ecclesiæ Burdegalensis. Extant enim in quodam regesto Camera Computorum Parisiensium literæ Capituli Aquensis quæ id testantur, datæ ad Philippum tertium Regem Francorum, quas heic subijcere placuit.

B V L L A

E V G E N I I I I I.

EVGENIUS Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Gaufrido Burdegalensi Archiepiscopo ejusque suffraganeis, Episcopis videlicet Agennensi, Engolismensi, Xantonensi, Pictaviensi, Petragoricensi, & universis Abbatibus per eandem provinciam constitutis tam presentibus quam futuris in perpetuum, Privilegia quæ intuitu libertatis sacrosanctis Ecclesiis à Romanis Pontificibus vel catholicis Regibus conferuntur, nulla debent temeritate convelli, nulla temporum varietate turbari. Quemadmodum enim catholica mater Ecclesia in spiritualibus sine macula & ruga, multimoda virtutum fragrantia & nitore clarescit, ita in temporalibus nulli servituti, nulli mundanæ conditioni eam convenit subiacere. Quæ cum ita sint, libertatem ab illustribus viris Ludovico patre egregiæ recordationis & filio ejus Ludovico Francorum Regibus Ecclesiis Burdegalensis provincie collatam, eorumque privilegiis roboratam, nos prædecessorum nostrorum bonæ memoriæ Innocentij videlicet & Lucij Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, nostri favoris assertionem firmamus, & ratam & inconvulsam futuris temporibus observari præcipimus. Ut videlicet tam in Burdegalensi sede quam in aliis episcopalibus Ecclesiis vel abbatibus ejusdem provincie, in Episcoporum electionibus vel Abbatum canonicam habeatis libertatem, absque hominij, juramenti, seu etiam fidei per manus datæ obligatione. Porrò, quod à prædecessoribus nostris in generalibus est statutum Conciliis, res & bona & universa Burdegalensis Archiepiscopi & suffraganeorum Episcoporum vel Abbatum decedentium, successorum usibus illibata servari pariter & inconvulsa apostolica auctoritate decernimus. Adjicientes etiam ut omnes Ecclesiæ infra suprascriptam provinciam constitutæ prædia, possessiones, & universa ad ipsas pertinentia, secundum privilegia, justitias, & bonas consuetudines suas integra & inconvulsa possideant, atque, ut dictum est, in omnibus Ecclesiis earumque ministris & possessionibus vestris canonicam habeatis in omnibus libertatem. Salva se-

dis apostolicæ auctoritate. Nulli ergo hominum fas sit vos vel Ecclesias vestras super hac nostra constitutione temerè perturbare aut aliquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic nostræ constitutioni ausu temerario contraire tentaverit, si non reatum suum congruè emendaverit, potestatis honorisque sui careat dignitate, & omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus indignationem incurrat, & excommunicationi subiaceat. Conservantes verò eorundem Apostolorum benedictionem & gratiam consequantur. Amen.

Ego Eugenius catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Conradus Sabinensis Episcopus subscripsi.

Ego Albericus Hostiensis Episcopus S.

Ego Imarus Tusculanus Episcopus S.

Ego Guido Presbyter Cardinalis tit. S. Chrisogoni S.

Ego Hubaldus Presb. Card. tit. S. Praxedis S.

Ego Guido Presb. Cardin. S. S. Laurentij & Damiani S.

Ego Iordanus Presb. Card. tit. S. Susannæ S.

Ego Oddo Diaconus Card. S. Georgij ad velum aureum S.

Ego Guido Diac. Card. S. S. Cosmæ & Damiani S.

Ego Octavianus Diac. Card. S. Nicolai in carcere Tulliano S.

Ego Gregorius Diac. Card. S. Angeli S.

Datum Sutrij per manum Roberti S. R. E. Presbyteri Cardinalis & Cancellarij, VII I. Kal. Maij, Indictione IX. incarnationis dominicæ anno MCXLVI. pontificatus verò Domini Eugenij anno secundo.

B V L L A

A N A S T A S I I I V.

ANASTASIUS Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Gaufrido Burdegalensi Archiepiscopo, ejusque suffraganeis Episcopis Agennensi, Engolismensi, Xantonensi, Pictaviensi, Petragoricensi, & universis Abbatibus per eandem provinciam constitutis tam presentibus quam futuris in perpetuum. Quorundam aliqua Ecclesiarum conditionibus secularium virorum per catholicorum Principum provisionem eximitur, & grata ei conceditur libertate potiri, sanctæ Romanæ Ecclesiæ universorum Christi fidelium patri providendum imminet attentis & agendum quatenus quod ad honorem Dei & salutem Ecclesiæ suæ factum esse dignoscitur, taliter auctoritate apostolica roboretur ut non debeat Ecclesia Dei, quæ libertati reddita videbatur, per aliquorum malitiam recidivis denuo conditionibus aggravari. Quemadmodum enim catholica mater Ecclesia & c. nos prædecessorum nostrorum fe. me. Innocentij videlicet, Lucij, & Eugenij Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes & c. *Cetera ut in superiore.*

Ego Anastasius catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Imarus Tusculanus Episcopus S.

Ego Cynthius Portuensis & sanctæ Rufinæ Episcopus S.

& Imperij Lib. VIII. Cap XXVIII. 455

Ego W. Presbyter Cardinalis tit. Calixti S.
Ego Hubaldus Presb. Card. tit. S. Praxedis S.
Ego Manfredus Presb. Card. tit. S. Sabinæ S.
Ego Aribertus Presb. Card. tit. S. Anastasie S.
Ego Iulius Presb. Card. tit. S. Marcelli S.
Ego Rodolphus Diaconus Card. S. Lucie S.
Ego Guido Diac. Card. S. Mariæ in Porticu S.
Ego Oddo Diac. Card. S. Nicolai in carcere Tullia-
no S.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctæ Roma-
næ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis & Cancellarij,
v. 11. Kal. Maij, Indictione secunda, incarnationis
dominicæ anno MCLIV. pontificatus verò Domi-
ni Anastasij LV. Papæ anno primo.

EPISTOLA CAPITVLI AQVENSIS

AD REGEM

PHILIPPVM III.

EXCELLENTISSIMO suo Domino, & Ec-
clesiæ brachio singulari, Domino Philippo Dei
gratia Regi Francorum, Capitulum Aqvensis Eccle-
siæ cathedralis in Vasconia, salutem cum debita re-
verentia & honore. Non sine gravi cordis amaritu-
dine dominationi vestræ cogimur intimare quòd præ-
fatâ Ecclesiâ nostrâ jam ferè per triennium pastoris
regimine destitutâ, Præpositi & Ballivi Seneschalli
Regis Angliæ ibi pro tempore existentes, immo,
quod est deterius, illorum Gasciferi fervientes, bo-
na episcopalia Capituli ac aliarum Ecclesiarum de
diocesi temporalia pro suæ voluntatis arbitrio diri-
piunt & consumunt, invadentes Ecclesias & etiam
infringentes, capientes Clericos, & diversa enor-
mia committentes quæ non possemus per singula
enarrare, contra libertates Ecclesiasticas venientes,
& sententias Ecclesiæ totaliter contemnentes. Cùm
igitur Dominus Amaneus de Pomeris Vicarius
ejusdem Ecclesiæ sede vacante & nos ex dictis gra-
vaminibus ad vestram duxerimus audientiam ap-
pellandum, & bona ipsa vestræ dominationis præ-
sidio submitendum, majestati vestræ regiæ humili-
ter supplicamus quatinus eundem Vicarium, quem
ad prosequendum prædicta coram vestra regia ma-
jestate procuratorem nostrum constituimus, favo-
rabiliter in suis petitionibus audiat, & eas justè
ad exauditionis gratiam admittatis, taliter divino
intuitu circa hoc vos habentes quòd honor sanctæ
matris Ecclesiæ vestro mediante subsidio non valeat
deperire; quia jam in nostris partibus princeps pro-
vinciarum quasi facta est sub tributo. Bene & diu
valeat vestra regia majestas. In quorum testimonium
figillum nostrum præsentibus duximus apponen-
dum. Datum Aquis die sabbathi post festum sancti
Lucæ Evangelistæ anno Domini M C C L XX. quinto.

CAPVT XXVIII.

Synopsis.

I. Ergo fuerunt in Gallia nonnulli dynaste qui
jure Regalia temporalis potiebantur quoad episcopa-
tus. Reges tamen illud postea non adeo facile com-
municaverunt; adeo ut etiam illud negaverint fra-

tribus suis. Probatum exemplo sancti Ludovici.

II. Probatum etiam ex Arresto lato anno 1272.
adversus Petrum Comitem Alenconium in causa
Episcopi Sagiensis. Unde constat Reges semper consue-
visse retinere Regalia episcopatum, quando comitatus
tradebant in appenagium.

I. **C**ONSTAT igitur ex adductis supe-
rius exemplis fuisse aliquot dynastas
in hoc regno qui jure Regaliæ temporalis
potiebantur quoad episcopatus. Fatendum
tamen est Reges, postquam illud explica-
tum fuit, non adeo facile eam auctoritatem
communicasse; adeo ut sanctus Ludovicus,
cùm appenagij jure comitatus Andegaven-
sem & Cenomanensem daret Carolo fratri
suo, Regalia episcopatum retinuerit anno
M C C X L V I I. ut testatur Ruzæus in prima
parte suæ Præfationis §. XII.

II. Ego verò addam historiam eorun-
dem temporum, quæ petitur ex arresto Par-
lamenti Parisiensis lato anno M C C I. X X I I.
in controversia quæ erat inter Petrum Com-
item Alenconium, Philippi tertij Regis
fratrem, & Episcopum Sagiensem. Conten-
debat Comes ad se pertinere jurisdictionem
quæ vulgò * Placitum spate appellatur, exer-
cendam videlicet in terris ad Episcopum &
ad Ecclesiam Sagiensem pertinentibus, at-
que id quidem eam ob causam, quòd illa
sitæ essent in comitatu Alenconio aliisque
dominationibus sibi à fratre traditis appena-
gij jure. Contrà, Episcopus aiebat Episco-
pum & Ecclesiam Sagiensem nulli domino
subjectos esse quàm Regi, cui soli Episcopus
debebat juramentum fidelitatis. Addidit,
Reges semper consuevisse retinere Regalia
episcopatum, quando comitatus tradebant
in appenagium. Dictum itaque est in eodem
arresto Episcopum & Ecclesiam Sagiensem
Regi soli subesse. Tum prohibitum est Co-
miti ne ullam jurisdictionem exerceret in
eorum possessionibus. Equum tamen visum
ut damnum illud beneficio Regis resarcire-
tur. Hæc sunt verba arresti: *Episcopo Sagien-
si è contrario proponente quòd dictus Comes su-
per hoc non debebat audiri, cum ipse Episcopus
& Ecclesia sua Domino Regi solum subessent, &
pro Regali Ecclesia Sagiensis ipse Domino Regi
soli unicam fidelitatem faceret, & cum Reges
Francia in concessionibus terrarum & comitatuum
Regalia episcopatum sibi retinere consueverint,
voluit Dominus Rex dictum Episcopum & Eccle-
siam Sagiensem sibi subesse soli.*

* Le Plaid, de l'é-
pis.

